

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКУ

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконав:
студент 4 курсу, групи 472,
заочної форми навчання,
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Пастух Дмитро Анатолійович

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Харабара Віолетта Миколаївна

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № ____ від ____ травня 2025 р.
Завідувач кафедрою фінансів і кредиту

проф. Нікіфоров П.О.*

АНОТАЦІЯ

Пастух Д.А. Формування кредитного портфелю банку. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2025.

В кваліфікаційній роботі досліджені теоретичні та практичні аспекти формування кредитного портфеля банку. Розглянута економічна сутність та структура кредитного портфеля банку, охарактеризовані основні фактори, що впливають на його якість. Проведено аналіз кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанку», а також розглянуті практичні підходи до зниження кредитних ризиків в нестабільному середовищі. Визначено роль регуляторних механізмів та банківської політики у забезпеченні якості кредитного портфеля.

Ключові слова: банківська установа, кредитування, кредитний ризик, кредитний портфель, банківська політика.

ABSTRACT

Pastukh D.A. Bank's credit portfolio in conditions of economic instability. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 072 – Finance, banking and insurance. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025.

The qualification work examines the theoretical and practical aspects of the formation of a bank's credit portfolio. The economic essence and structure of the bank's credit portfolio are considered, the main factors affecting its quality are characterized. The credit portfolio «Privatbank» is analyzed, and practical approaches to reducing credit risks in an unstable environment are considered. The role of regulatory mechanisms and banking policy in ensuring the quality of the credit portfolio is determined.

Keywords: banking institution, lending, credit risk, credit portfolio, banking policy.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ Пастух Д.А.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ	6
1.1. Економічна сутність та структура кредитного портфеля банку.....	6
1.2. Основні фактори, що впливають на якість кредитного портфеля	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНКУ»	17
2.1. Оцінка структури та динаміки кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанку»	17
2.2. Аналіз якості кредитного портфеля та основних ризиків АТ КБ «Приватбанку».....	23
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	32
3.1. Практичні підходи до зниження кредитних ризиків в нестабільному середовищі.....	32
3.2. Роль регуляторних механізмів та банківської політики у забезпеченні якості кредитного портфеля.....	37
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

В умовах сучасних геополітичних викликів та економічної турбулентності українські банки стикаються з необхідністю кардинального перегляду підходів до кредитного ризик-менеджменту та формування портфельних стратегій. Актуальність досліджень посилюється через потребу адаптації банківських установ до нових реалій, включаючи волатильність валютних курсів, інфляційні процеси та зміни в платоспроможності позичальників.

Значна група науковців, зокрема Аврамчук Л., Костюк К., Волкова В. В., Власенко О. С., а також Вербовенко І. В., Жарікова О. Б., зосереджувала увагу на дослідженні впливу кредитної політики на якість кредитного портфеля та методах його управління для підвищення ефективності банківської діяльності. Проблематику мінімізації кредитного ризику та розробки засобів його управління досліджували Боднар О. А., Тішечкіна К. В., Іваненко Г. Ю., Тарасенко В. П., Павленко Л. Д., Кожушко І. О., а також Похилько С. В., Новіков В. М., які систематизували ризик-фактори та аналізували існуючі підходи до управління кредитними ризиками. Особливості функціонування банківських установ в умовах війни та економічної кризи вивчали Шевченко Н., Копитко М., Шалигіна І., а також Ларіонова К., Капінос Г., досліджуючи специфіку формування кредитного портфеля та управління проблемною заборгованістю під час воєнного стану. Теоретико-методологічні аспекти кредитної діяльності банків та формування кредитної політики розробляли Доценко І. О., Доценко В. В., Дуброва Н. П., Зверук Л. А., Лисенко Т. С., а також Ташлай Ю. Ю., Кононенко Г. І., які досліджували сутність та значення кредитування в сучасних економічних умовах. Питання вдосконалення управління кредитним ризиком та теоретичні основи кредитної безпеки банків у нестабільних умовах розглядали Хома І. Б., Лукянський О. Б., які запропонували шляхи покращення ризик-менеджменту в банківському секторі.

Мета роботи полягає у обґрунтуванні напрямів підвищення стійкості кредитного портфеля банку в умовах економічної нестабільності.

Відповідно, виділено наступні завдання:

- визначити економічну сутність та структуру кредитного портфеля банку;
- охарактеризувати основні фактори, що впливають на якість кредитного портфеля;
- оцінити структуру та динаміку кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанку»;
- проаналізувати якість кредитного портфеля та основні ризики АТ КБ «Приватбанку»;
- розглянути практичні підходи до зниження кредитних ризиків в нестабільному середовищі;
- визначити роль регуляторних механізмів та банківської політики у забезпеченні якості кредитного портфеля.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування кредитного портфелю з урахуванням необхідності забезпечення допустимого рівня ризику.

Об'єктом дослідження є кредитна політика банку.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних вчених, які досліджували питання управління кредитною діяльністю банків, формування та оптимізації кредитної політики, мінімізації кредитних ризиків та підвищення якості кредитного портфеля банківських установ. Важливим джерелом інформації виступають офіційні звіти та статистичні дані Національного банку України щодо основних показників діяльності банків, згрупованих балансових залишків, оборотно-сальдових балансів та кількості структурних підрозділів банків України. Крім того, в роботі використано консолідовані річні звіти та облікову політику АТ КБ «ПриватБанк», а також інформацію щодо кредитних продуктів цього банку.

Методи дослідження включають горизонтальний та вертикальний аналіз, балансовий метод та інші.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 55 сторінки друкованого тексту, основний зміст роботи викладено на 45 сторінках. Робота містить 5 таблиць та 11 рисунків, список використаних джерел включає 32 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ

1.1. Економічна сутність та структура кредитного портфеля банку

Кредитні відносини забезпечують поступлення в економіку додаткових фінансових ресурсів, а тому чинять значний вплив на потенціал росту ВВП. В таких умовах підвищується актуальність дослідження сутності та структури кредитного портфеля банку.

Загалом можна виділити велику кількість підходів до пояснення суті цього терміну. Кредитний портфель банку представляє собою сукупність усіх наданих банком кредитів, що відображає реалізацію кредитної політики фінансової установи та втілює стратегічні напрями її діяльності.

З точки зору економічної функції дане поняття охоплює не лише фактично розміщені кошти, але й потенційні зобов'язання банку з кредитування, що формують цілісну систему управління кредитними ризиками та доходністю активних операцій.

На рівні окремої банківської установи кредитний портфель виступає інструментом реалізації фінансового посередництва, через який відбувається трансформація залучених ресурсів у продуктивний капітал [29, с.296].

Макроекономічний аспект кредитного портфеля банківського сектору розкривається через механізми перерозподілу фінансових ресурсів у національній економіці. Агрегована структура кредитних портфелів усіх банків відображає пріоритетні напрями економічного розвитку держави та ефективність кредитного каналу монетарної трансмісії.

В межах системного підходу до пояснення суті кредитного портфеля він представляється як складова адаптивної системи із взаємопов'язаними елементами, що взаємодіють між собою та із зовнішнім середовищем з ціллю реалізації кредитних продуктів. Відповідно до цього підходу кредитний

портфель необхідно аналізувати з урахуванням комплексного впливу різноманітних факторів: ринкової кон'юнктури, регуляторного середовища, конкурентного ландшафту та макроекономічних умов. Портфель кредитів функціонує як підсистема загальної банківської системи, взаємодіючи з іншими структурними компонентами фінансової установи та визначаючи її стратегічний розвиток.

В межах динамічного підходу досліджуване поняття розглядається як постійно структура, що постійно еволюціонує, змінюється під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Динамічна природа кредитного портфеля вимагає застосування методів управління з метою забезпечення оптимального співвідношення між різними категоріями кредитів та підтримання належного рівня диверсифікації.

Економічна сутність кредитного портфеля розкривається також через його функціональне призначення у банківській діяльності. Він виступає генератором основної частини доходів банку, визначає профіль його кредитного ризику та впливає на репутацію фінансової установи на ринку [28, с.167].

Кредитний портфель банку суттєво відрізняється від інвестиційного портфеля за своєю економічною природою та цільовим призначенням. Фундаментальна відмінність полягає у характері відносин, що виникають між банком та контрагентами [8, с.95]. При формуванні кредитного портфеля банк виступає кредитором, надаючи кошти у тимчасове користування на умовах повернення, платності та строковості. Натомість інвестиційний портфель передбачає вкладення коштів у цінні папери, корпоративні права чи інші фінансові інструменти з метою отримання доходу від приросту їх вартості або дивідендних виплат.

Депозитний портфель, на відміну від кредитного, відображає пасивні операції банку та формується шляхом залучення тимчасово вільних коштів фізичних і юридичних осіб. У цьому випадку банк виступає боржником, а не кредитором, зобов'язуючись повернути залучені ресурси з відповідною

винагородою у вигляді процентів. Структура депозитного портфеля визначає ресурсну базу банку, яка потім трансформується у кредитний портфель через механізм фінансового посередництва.

Принциповою характеристикою, що відрізняє кредитний портфель від депозитного, є спрямованість грошових потоків. Кредитний портфель генерує вхідні грошові потоки у вигляді процентних платежів та повернення основної суми боргу, тоді як депозитний портфель створює зобов'язання з вихідних платежів. Ця асиметрія потоків вимагає ретельного управління активами та пасивами банку для забезпечення збалансованості строків і обсягів залучення та розміщення ресурсів.

Структура кредитного портфеля банку проявляється через певну класифікацію його елементів (табл. 1.1).

Кредитний портфель банку поділяється за категорією позичальників на кредити юридичним особам, фізичним особам, міжбанківські кредити та кредити державним установам.

Зниження концентрації галузевих ризиків та формування збалансованого портфеля, менш вразливого до циклічних коливань економіки, забезпечується диверсифікацією за галузевою приналежністю позичальників. У межах цієї класифікаційної ознаки структуруються кредити промисловим підприємствам, сільськогосподарським підприємствам, торговельним організаціям, транспортним компаніям, підприємствам зв'язку, будівельним організаціям та підприємствам сфери послуг.

Короткострокові (до 1 року), середньострокові (від 1 до 5 років) та довгострокові (понад 5 років) кредити формуються у портфелі банку внаслідок поділу за часовим горизонтом кредитування. Вплив на характер валютних ризиків та необхідність застосування відповідних інструментів хеджування зумовлює валютна структура кредитного портфеля через групування кредитів у національній чи іноземній валюті [27, с.237].

Таблиця 1.1.

Класифікація структури кредитного портфеля банку

Класифікаційна ознака	Види кредитів
1	2
За категорією позичальників	Кредити юридичним особам, кредити фізичним особам, міжбанківські кредити, кредити державним установам
За галузевою приналежністю позичальників	Кредити промисловим підприємствам, сільськогосподарським підприємствам, торговельним організаціям, транспортним компаніям, підприємствам зв'язку, будівельним організаціям, підприємствам сфери послуг
За строками кредитування	Короткострокові (до 1 року), середньострокові (від 1 до 5 років), довгострокові (понад 5 років)
За валютою кредитування	Кредити в національній валюті, кредити в іноземній валюті
За методом надання	Кредити, надані одноразово, відкриті кредитні лінії, овердрафти, револьверні кредити
За способом погашення	З одноразовим погашенням, з амортизацією боргу, з достроковим погашенням
За характером забезпечення	Забезпечені (заставою, порукою, гарантією), бланкові (незабезпечені)
За видом застави	Забезпечені нерухомістю, забезпечені товарами в обороті, забезпечені цінними паперами, забезпечені дебіторською заборгованістю, забезпечені транспортними засобами, забезпечені обладнанням
За цільовим призначенням	Споживчі, іпотечні, інвестиційні, на поповнення оборотних коштів, на здійснення експортно-імпорتنих операцій, на рефінансування заборгованості, на придбання цінних паперів
За формою власності позичальників	Кредити державним підприємствам, приватним підприємствам, підприємствам з іноземним капіталом, комунальним підприємствам
За рівнем ризику	Стандартні, під контролем, субстандартні, сумнівні, безнадійні
За географічною ознакою	Кредити позичальникам з різних регіонів країни, кредити позичальникам-нерезидентам
За характером процентної ставки	З фіксованою процентною ставкою, з плаваючою процентною ставкою
За методами нарахування процентів	З простою процентною ставкою, зі складною процентною ставкою, з дисконтом
За своєчасністю погашення	Кредити з нормальним обслуговуванням, прострочені кредити, пролонговані кредити, реструктуризовані кредити
За розміром кредиту	Малі, середні, великі
За організаційною формою надання	Індивідуальні, консорціумні, паралельні
За режимом сплати процентів	З виплатою процентів авансом, з періодичною сплатою процентів, зі сплатою процентів у кінці терміну
За характером кредитної операції	Первинні, гарантовані, факторингові операції, лізингові операції, форфейтингові операції
За ступенем дохідності	Високодохідні, середньодохідні, низькодохідні, збиткові

Джерело: складно автором на основі [1, с.102; 3; 4; 10, с.350]

Особливий режим видачі та погашення коштів характеризує кожен із методів надання кредитів, за якими портфель поділяється на кредити, надані одноразово, відкриті кредитні лінії, овердрафти та револьверні кредити. Рівень кредитного ризику та формування резервів під очікувані кредитні збитки суттєво залежать від характеру забезпечення кредитів, який дозволяє класифікувати їх на забезпечені (заставою, порукою, гарантією) та бланкові (незабезпечені).

Додатково забезпечені кредити поділяються у структурі портфеля за видом застави, зокрема, виділяють кредити, забезпечені нерухомістю, товарами в обороті, цінними паперами, дебіторською заборгованістю, транспортними засобами або обладнанням.

Напрями використання позичених коштів визначають структуру портфеля за цільовим призначенням кредитів: споживчі, іпотечні, інвестиційні, на поповнення оборотних коштів, на здійснення експортно-імпортних операцій, на рефінансування заборгованості або на придбання цінних паперів.

Важливу роль у класифікації відіграє також форма власності позичальників, за якою виділяють кредити державним підприємствам, приватним підприємствам, підприємствам з іноземним капіталом та комунальним підприємствам.

Підводячи підсумок, зазначимо, що кредитний портфель означає сукупність усіх виданих банком кредитів для формування додатного грошового потоку від надання коштів на платній тимчасовій основі цільовій аудиторії. Структурувати кредитний портфель можна за категорією позичальників, галузевою приналежністю позичальників, строками кредитування, валютою кредитування, методом надання, способом погашення, характером забезпечення, видом застави тощо.

1.2. Основні фактори, що впливають на якість кредитного портфеля

Кредитний портфель формується у динамічному просторі, а тому можна виділити велику кількість факторів, що визначають його якість. Перш за все, слід зазначити, що якість кредитного портфеля являє собою характеристику ефективності формування банківських активів у вигляді кредитних вкладень. Вона визначається через сукупність параметрів, які відображають ступінь надійності, ліквідності та прибутковості кредитних операцій фінансової установи. Дана категорія охоплює здатність портфеля генерувати доходи при одночасному забезпеченні мінімізації ризиків та збереженні необхідного рівня ліквідності.

Виділено наступні групи найбільш важливих факторів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Основні фактори, що впливають на якість кредитного портфеля

Класифікаційна ознака	Види
За джерелом виникнення	Зовнішні, внутрішні
Зовнішні фактори	Економічна ситуація в країні, законодавча база, рівень конкуренції в банківському секторі, рівень довіри до банківської системи, політична ситуація,
Внутрішні фактори	Кредитна політика банку, кваліфікація персоналу, якість оцінки кредитоспроможності позичальників, система моніторингу та контролю, диверсифікація кредитного портфеля
За можливістю управління	Керовані, некеровані
За тривалістю впливу	Короткострокові, середньострокові, довгострокові
За характером впливу	Кількісні, якісні
За наслідками впливу	Позитивні, негативні
За ступенем важливості	Основні, другорядні
За сферою виникнення	Економічні, соціальні, політичні, правові, організаційні, технологічні

Джерело: складено автором на основі [30, с.186; 2, с.23; 5, с.78]

За джерелом виникнення фактори впливу на якість кредитного портфеля поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні чинники формуються поза межами банківської установи та здебільшого не підлягають безпосередньому контролю з боку менеджменту банку. Макроекономічна ситуація в країні становить один із найвпливовіших зовнішніх факторів, оскільки визначає загальну кон'юнктуру ринку, платоспроможність позичальників та перспективи розвитку різних галузей економіки. Динаміка основних макроекономічних показників, таких як валовий внутрішній продукт, рівень інфляції, рівень безробіття, курс національної валюти, значною мірою визначає контекст, у якому функціонує кредитний портфель банку.

Регуляторні вимоги щодо формування резервів для покриття можливих втрат за кредитними операціями, обмеження на концентрацію кредитного ризику, процедури банкрутства та стягнення заборгованості – всі ці елементи правового поля суттєво впливають на функціонування кредитного портфеля та його якісні характеристики.

Рівень конкуренції в банківському секторі визначає агресивність кредитних політик окремих банків та їхню схильність до ризику. Висока конкуренція часто спонукає банки знижувати вимоги до позичальників, що за несприятливих економічних умов може призводити до погіршення якості кредитного портфеля. Довіра до банківської системи з боку населення та бізнесу впливає на стабільність ресурсної бази та можливості кредитування в довгостроковій перспективі.

Внутрішні фактори впливу на якість кредитного портфеля безпосередньо пов'язані з діяльністю самого банку та підлягають управлінському впливу з боку його керівництва. Кредитна політика визначає стратегічні пріоритети кредитної діяльності, схильність до ризику, цільові сегменти ринку та основні параметри кредитних продуктів. Консервативна кредитна політика зазвичай забезпечує вищу якість кредитного портфеля порівняно з агресивною стратегією нарощування кредитного портфеля.

За можливістю управління фактори впливу на якість кредитного портфеля поділяються на керовані та некеровані. Перші підлягають модифікації з боку банківського менеджменту та становлять основу системи управління якістю кредитного портфеля. До них належать переважно внутрішні чинники, такі як кредитна політика, організаційна структура кредитного процесу, методологія оцінки ризиків. Некеровані фактори не піддаються безпосередньому впливу з боку банку, але мають враховуватися при формуванні стратегії управління кредитним портфелем [6, с.26]. Більшість зовнішніх факторів відносяться саме до цієї категорії, що обумовлює необхідність розвитку адаптивних механізмів реагування на зміни зовнішнього середовища.

Фактори, що визначають якість кредитного портфеля банківських установ, мають різну тривалість впливу, яка дозволяє розподілити їх на короткострокові, середньострокові та довгострокові. Короткострокові фактори характеризуються тимчасовою дією, що триває від кількох днів до кількох місяців, та часто пов'язані з кон'юнктурними коливаннями на фінансових ринках, сезонними факторами діяльності позичальників чи локальними економічними шоками. Вплив таких факторів на якість кредитного портфеля зазвичай має обмежений характер і може бути компенсований створенням додаткових резервів або застосуванням спеціальних інструментів ризик-менеджменту.

Більш тривалий період впливу демонструють середньострокові фактори, що охоплюють проміжок від одного до трьох років. До них можна віднести циклічні коливання економічної активності, галузеві структурні зміни, трансформації регуляторного середовища банківської діяльності. Дія таких чинників потребує розробки адаптивних стратегій управління кредитним портфелем, що враховують можливі сценарії розвитку ситуації в межах певного часового горизонту.

Вплив, який простягається на періоди понад три роки та часто має фундаментальний характер, є визначальною рисою довгострокових факторів.

Структурні трансформації економіки, демографічні тенденції, технологічні зміни у виробництві та споживанні, довготривалі геополітичні процеси належать до цієї категорії [21, с.25]. Врахування цих факторів є важливим для формування стратегічного бачення розвитку кредитного портфеля та забезпечення його стійкості в умовах глобальних змін.

Також чинники поділяються на кількісні та якісні. Перші піддаються вимірюванню та формалізації у вигляді числових показників, що дозволяє інтегрувати їх у математичні моделі та аналітичні системи оцінки кредитних ризиків. До таких факторів відносяться макроекономічні індикатори, фінансові коефіцієнти діяльності позичальників, параметри кредитних продуктів. Математичний апарат дослідження цих факторів дозволяє проводити статистичний аналіз їхнього впливу на якісні характеристики кредитного портфеля та будувати прогностичні моделі.

Відсутність прямих числових вимірників та потреба в експертній оцінці характеризують якісні фактори, які потребують застосування спеціальних методик для їх формалізації. Ділова репутація позичальників, якість корпоративного управління, рівень прозорості бізнесу, культура кредитування в банківській установі належать до цієї категорії факторів. Складність їх оцінки не зменшує важливості їхнього впливу на якість кредитного портфеля, що обумовлює необхідність розробки комплексних підходів до аналізу, які поєднують кількісні та якісні методи.

Вивчаючи наслідки впливу на кредитний портфель, науковці розподіляють фактори на позитивні та негативні. Позитивні фактори сприяють підвищенню якості кредитного портфеля, зниженню рівня проблемної заборгованості та зростанню дохідності кредитних операцій. Економічне зростання, підвищення рівня доходів населення, розвиток інституту кредитних бюро, впровадження сучасних методик оцінки кредитоспроможності позичальників належать до таких факторів. Стимулювання їхньої дії та максимізація впливу становить один із пріоритетів кредитного менеджменту.

Погіршення якісних характеристик кредитного портфеля, зростання частки проблемних кредитів та зниження ефективності кредитної діяльності зумовлюють негативні фактори впливу на кредитний портфель [23, с.95]. Економічні кризи, девальвація національної валюти, політична нестабільність, недоліки законодавства щодо захисту прав кредиторів, некваліфіковані кадри в кредитному підрозділі банку належать до цієї категорії. Мінімізація впливу таких факторів потребує розробки спеціальних механізмів протидії та формування системи раннього попередження про погіршення якості кредитного портфеля.

Також критерієм є ступінь важливості. Визначальний вплив на якість кредитного портфеля та формування його базових характеристик здійснюють основні фактори. Кредитна політика банку, макроекономічна ситуація, фінансовий стан позичальників, якість забезпечення за кредитами належать до цієї групи. Ґрунтовний аналіз основних факторів є необхідною умовою для побудови ефективної системи управління якістю кредитного портфеля [25, с.55].

Менш значний вплив на якісні параметри кредитного портфеля здійснюють другорядні фактори, проте їхня дія може посилюватися за певних умов або в поєднанні з іншими факторами. Сезонні коливання ділової активності, регіональні особливості економічного розвитку, специфіка окремих кредитних продуктів відносяться до цієї категорії. Врахування другорядних факторів дозволяє здійснювати тонке налаштування кредитної політики та підвищувати її адаптивність до різноманітних умов функціонування.

Підводячи підсумок, зазначимо, що в процесі вивчення теоретичних засад формування та оцінки кредитного портфеля банку сформульовані наступні висновки:

- охарактеризовано економічну сутність та структуру кредитного портфеля банку. Кредитний портфель означає сукупність усіх виданих банком кредитів для формування додатного грошового потоку від надання коштів на

платній тимчасовій основі цільовій аудиторії. Структурувати кредитний портфель можна за галузевою приналежністю позичальників, строками кредитування, методом надання, категорією позичальників, характером забезпечення, способом погашення, валютою кредитування, видом застави тощо.

- виділено основні фактори, що впливають на якість кредитного портфеля. Якість кредитного портфеля визначається комплексною взаємодією зовнішніх факторів (економічна ситуація, законодавча база, політична ситуація) та внутрішніх чинників (кредитна політика банку, кваліфікація персоналу, система моніторингу). За тривалістю впливу фактори поділяються на короткострокові, середньострокові та довгострокові, а за характером впливу – на кількісні та якісні.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНКУ»

2.1. Оцінка структури та динаміки кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанку»

Теоретичний матеріал дозволяє зрозуміти загальні особливості процесу формування кредитного портфелю, проте на практиці проявляється ряд негативних факторів, у тому числі пов'язаних з війною. Тому слід дослідити політику діяльності банку за напрямком реалізації кредитних продуктів на практичному прикладі. Для цього використовуються дані АТ КБ «Приватбанку».

Динаміка кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанку» протягом 2022-2024 років демонструє неоднозначні тенденції, які свідчать про складні процеси в управлінні кредитними ризиками установи. Брутто-портфель банку показав стійке зростання, а саме з 253,89 млрд грн у 2022 році до 278,63 млрд грн у 2023 році (приріст 9,75%) та подальше збільшення до 288,10 млрд грн у 2024 році (приріст 3,40%). Загальне зростання брутто-портфеля за аналізований період склало 13,48%, що відображає розширення кредитної діяльності банку (Рис. 2.1).

Чистий кредитний портфель характеризується значною волатильністю. У 2023 році спостерігалось суттєве зростання чистого портфеля до 95,64 млрд грн порівняно з 71,36 млрд грн у 2022 році, що становить приріст на 34,04%. Проте у 2024 році відбулося різке скорочення чистого портфеля до 70,19 млрд грн, тобто на 26,60% порівняно з попереднім роком.

Така динаміка вказує на значні зміни в якості кредитного портфеля та політиці формування резервів.

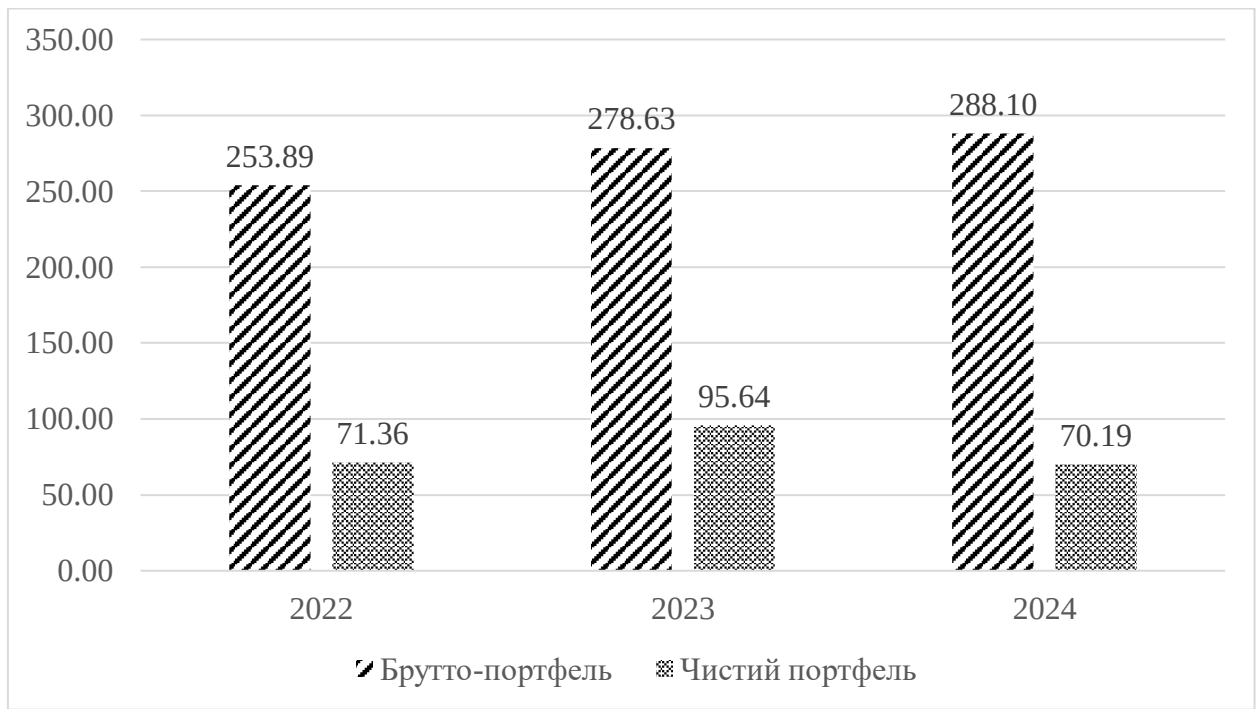


Рис. 2.1 Динаміка кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанку» в 2022-2024 рр., млрд грн.

Джерело: складено автором на основі [11; 12]

Структурні зміни в кредитному портфелі АТ КБ «Приватбанку» відображають складні економічні умови функціонування банківської системи України. Високий рівень резервування, який перевищує 70% від брутто-портфелю, характерний для банків з державною участю в капіталі та пов'язаний з наявністю значного обсягу проблемних кредитів, успадкованих з попередніх періодів.

У 2023 році відбулося значне зростання обсягів кредитування в обох сегментах. Корпоративний портфель збільшився з 28,13 млрд грн до 35,49 млрд грн, демонструючи приріст на 26,17%. Роздрібне кредитування показало ще динамічніше зростання - з 43,22 млрд грн до 60,15 млрд грн, що становить приріст на 39,17%. Така позитивна динаміка свідчить про відновлення кредитної активності банку після кризових явищ попередніх періодів.

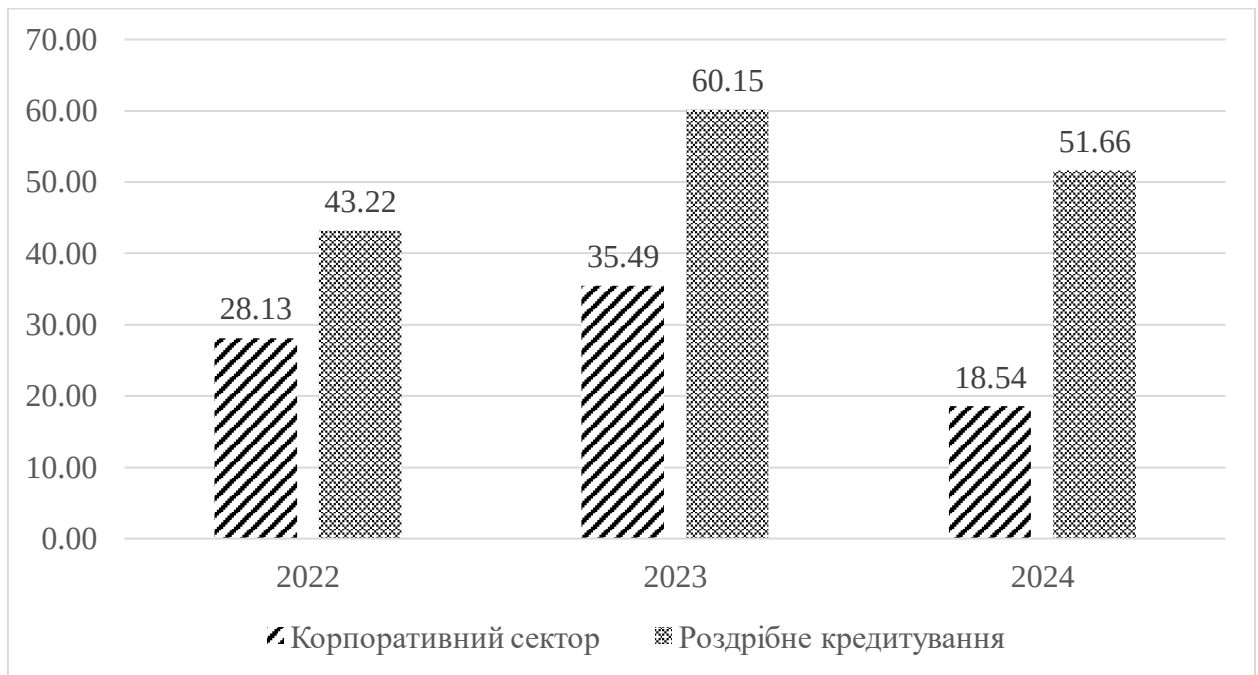


Рис. 2.2 Динаміка чистої вартості елементів кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» у розрізі типу позичальника у 2022-2024 рр., млрд грн.

Джерело: складено автором на основі [11; 12]

Ситуація кардинально змінилася у 2024 році. Корпоративний портфель зазнав різкого скорочення до 18,54 млрд грн, що означає падіння на 47,77% порівняно з 2023 роком. Водночас роздрібне кредитування також знизилося, але меншими темпами - до 51,66 млрд грн, що становить скорочення на 14,11%.

Диспропорційність у розвитку сегментів відображає зміни в бізнес-моделі АТ КБ «Приватбанк». Скорочення корпоративного кредитування на 16,95 млрд грн у 2024 році порівняно з 2023 роком свідчить про посилення вимог до корпоративних позичальників або погіршення якості корпоративного портфеля. Водночас відносна стійкість роздрібного сегменту, який навіть після скорочення у 2024 році залишається на 19,53% вище рівня 2022 року, підтверджує стратегічний акцент банку на обслуговуванні фізичних осіб.

Структурні зміни кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» протягом 2022-2024 років демонструють чітку тенденцію до посилення роздрібної спеціалізації банку. Частка роздрібного кредитування послідовно зростала з

60,57% у 2022 році до 62,89% у 2023 році та досягла 73,59% у 2024 році. Загальний приріст питомої ваги роздрібного сегменту за аналізований період склав 13,02 процентних пунктів, що свідчить про фундаментальну трансформацію бізнес-моделі банку.

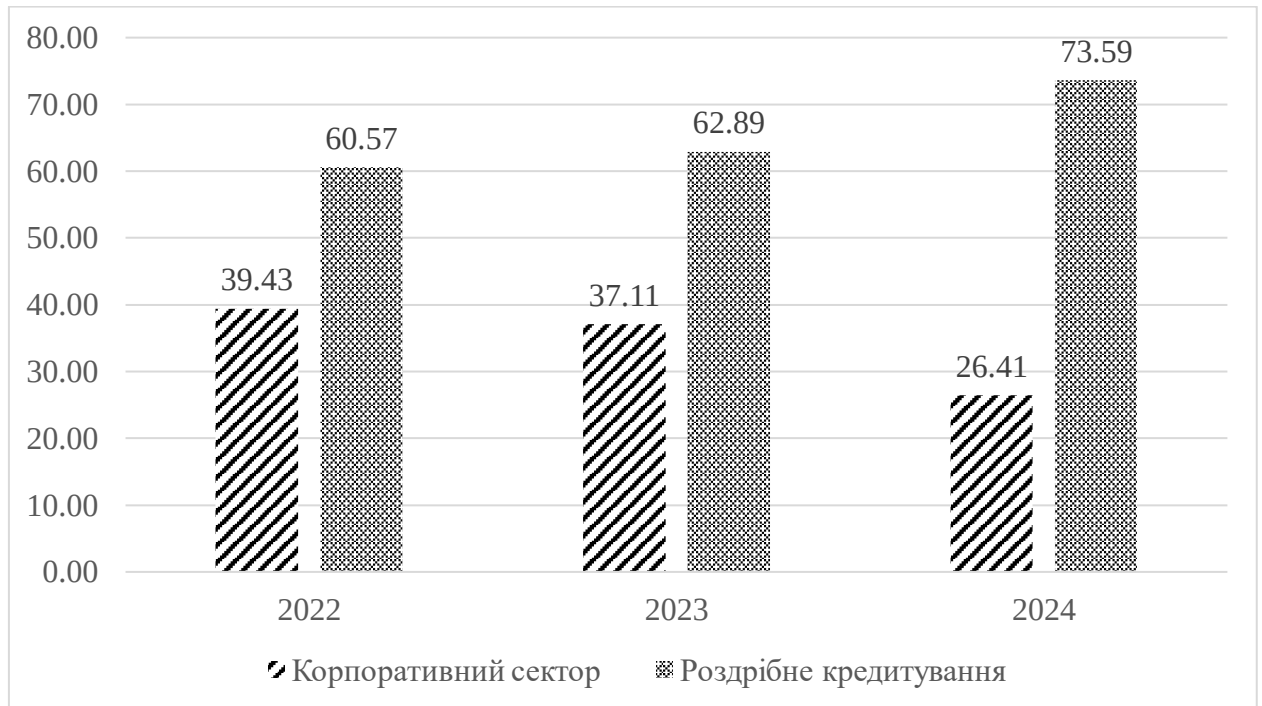


Рис. 2.3 Структура кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» у розрізі типу позичальника у 2022-2024 рр., %

Джерело: складено автором на основі [11; 12]

Корпоративний сегмент зазнав симетричного скорочення своєї частки в загальному портфелі. З 39,43% у 2022 році його питома вага знизилася до 37,11% у 2023 році та до 26,41% у 2024 році. Темпи структурних змін прискорилися у 2024 році, коли частка корпоративного кредитування скоротилася на 10,70 процентних пунктів порівняно з попереднім роком, тоді як у 2023 році зниження становило лише 2,32 процентних пунктів.

Динаміка структурних зрушень характеризується нерівномірністю. У період 2022-2023 років спостерігалися помірні зміни структури портфелю, коли частка роздрібного кредитування зросла на 2,32 процентних пунктів.

Натомість у 2024 році відбулося різке прискорення структурної трансформації з приростом частки роздрібного сегменту на 10,70 процентних пунктів. Така динаміка вказує на цілеспрямовану стратегію переорієнтації банку на обслуговування фізичних осіб.

Таблиця 2.1.

Динаміка кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанку» у розрізі типу продукту в 2022-2024 рр., млрд грн.

Показники	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, +, -		Відносне відхилення, %		
				2023 від 2022	2024 від 2023	2023 від 2022	2024 від 2023	2024 від 2022
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	167,9	170,0	162,4	2,1	-7,6	1,25	-4,47	-3,28
Кредити юридичним особам (не МСП)	5,3	6,4	9,1	1,1	2,7	20,75	42,19	71,70
Кредити юридичним особам, що надані за операціями РЕПО	0,0	1,5	0,1	1,5	-1,4	-	-93,33	-
Кредити фізичним особам – кредитні картки	46,6	54,5	62,7	7,9	8,2	16,95	15,05	34,55
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	3,9	9,8	12,7	5,9	2,9	151,28	29,59	225,6
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	3,9	5,6	8,6	1,7	3,0	43,59	53,57	120,5
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	0,3	0,9	2,7	0,6	1,8	200,00	200,0	800,0
Кредити МСП	21,3	25,5	23,6	4,2	-1,9	19,72	-7,45	10,80
Інше	1,3	0,8	1,8	-0,5	1,0	-38,46	125,0	38,46
Всього	250,5	275,0	283,8	24,5	8,8	9,78	3,20	13,29

Джерело: складено автором на основі [11; 12]

З точки зору типів продуктів структура також суттєво міняється. Найбільший за обсягом сегмент портфеля, а саме кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, продемонстрував негативну динаміку.

З 167,9 млрд грн у 2022 році обсяг зріс до 170,0 млрд грн у 2023 році (приріст 1,25%), після чого скоротився до 162,4 млрд грн у 2024 році (падіння на 4,47%). Загальне скорочення за період склало 3,28%, що свідчить про зниження активності в цьому напрямку (табл. 2.1).

Роздрібне кредитування показало диференційовану, але переважно позитивну динаміку. Кредитні картки, як основний роздрібний продукт, зросли з 46,6 млрд грн у 2022 році до 62,7 млрд грн у 2024 році (приріст 34,55%). Темпи зростання були стабільними, а саме 16,95% у 2023 році та 15,05% у 2024 році. Споживчі кредити продемонстрували суттєве зростання на 225,6% за весь період – з 3,9 млрд грн до 12,7 млрд грн, при цьому основний приріст відбувся у 2023 році (151,28%).

Таблиця 2.2.

Структура кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанку» у розрізі типу продукту в 2022-2024 рр., %

Показники	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, +, -		
				2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020
1	2	3	4	5	6	7
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	67,03	61,82	57,22	-5,21	-4,59	-9,80
Кредити юридичним особам (не МСП)	2,12	2,33	3,21	0,21	0,88	1,09
Кредити юридичним особам, що надані за операціями РЕПО	0,00	0,55	0,04	0,55	-0,51	0,04
Кредити фізичним особам – кредитні картки	18,60	19,82	22,09	1,22	2,27	3,49
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	1,56	3,56	4,47	2,01	0,91	2,92
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	1,56	2,04	3,03	0,48	0,99	1,47
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	0,12	0,33	0,95	0,21	0,62	0,83
Кредити МСП	8,50	9,27	8,32	0,77	-0,96	-0,19
Інше	0,52	0,29	0,63	-0,23	0,34	0,12

Джерело: складено автором на основі [11; 12]

Іпотечне кредитування зросло з 3,9 млрд грн у 2022 році до 8,6 млрд грн у 2024 році, показавши загальний приріст на 120,5%. Динаміка характеризувалася прискоренням темпів зростання з 43,59% у 2023 році до 53,57% у 2024 році. Автокредитування, незважаючи на низьку базу, продемонструвало найвищі темпи зростання - 800% за період, збільшившись з 0,3 млрд грн до 2,7 млрд грн.

Структурні зміни кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» протягом 2020-2022 років характеризуються послідовним зниженням концентрації та підвищенням диверсифікації продуктової лінійки. Домінуюча позиція кредитів та дебіторської заборгованості за фінансовим лізингом зазнала суттєвого скорочення з 67,03% у 2020 році до 57,22% у 2022 році, що становить зниження на 9,80 процентних пунктів. Темпи структурного зсуву були відносно рівномірними: 5,21 процентних пунктів у 2021 році та 4,59 процентних пунктів у 2022 році (табл. 2.2).

Підводячи підсумок, зазначимо, що протягом 2022-2024 років кредитний портфель АТ КБ «Приватбанк» зазнав трансформації, що проявилася у зростанні частки роздрібного кредитування з 60,57% до 73,59% та відповідному скороченні корпоративного сегменту з 39,43% до 26,41%. Структурні зміни супроводжувалися високою волатильністю чистого портфеля, який після зростання на 34,04% у 2023 році скоротився на 26,60% у 2024 році, при цьому рівень резервування досяг 75,63%.

2.2. Аналіз якості кредитного портфеля та основних ризиків АТ КБ «Приватбанку»

Якість є складною категорією, а тому доцільно розглянути ріщноманітні показники для формування виваженої думки про здатність менеджменту забезпечувати помірний та припустимий рівень ризику з урахуванням необхідності заробляти кошти на кредитуванні.

Структура кредитного портфеля юридичним особам та підприємствам малого і середнього бізнесу АТ КБ «Приватбанк» у 2024 році демонструє виражену концентрацію в агропромисловому секторі та торгівлі. Рослинництво займає домінуючу позицію з часткою 30,42%, що свідчить про стратегічну орієнтацію банку на фінансування аграрного сектору економіки України. Сукупна частка торговельних операцій становить 23,56%, де роздрібна торгівля представлена 12,39%, а оптова – 11,17%.

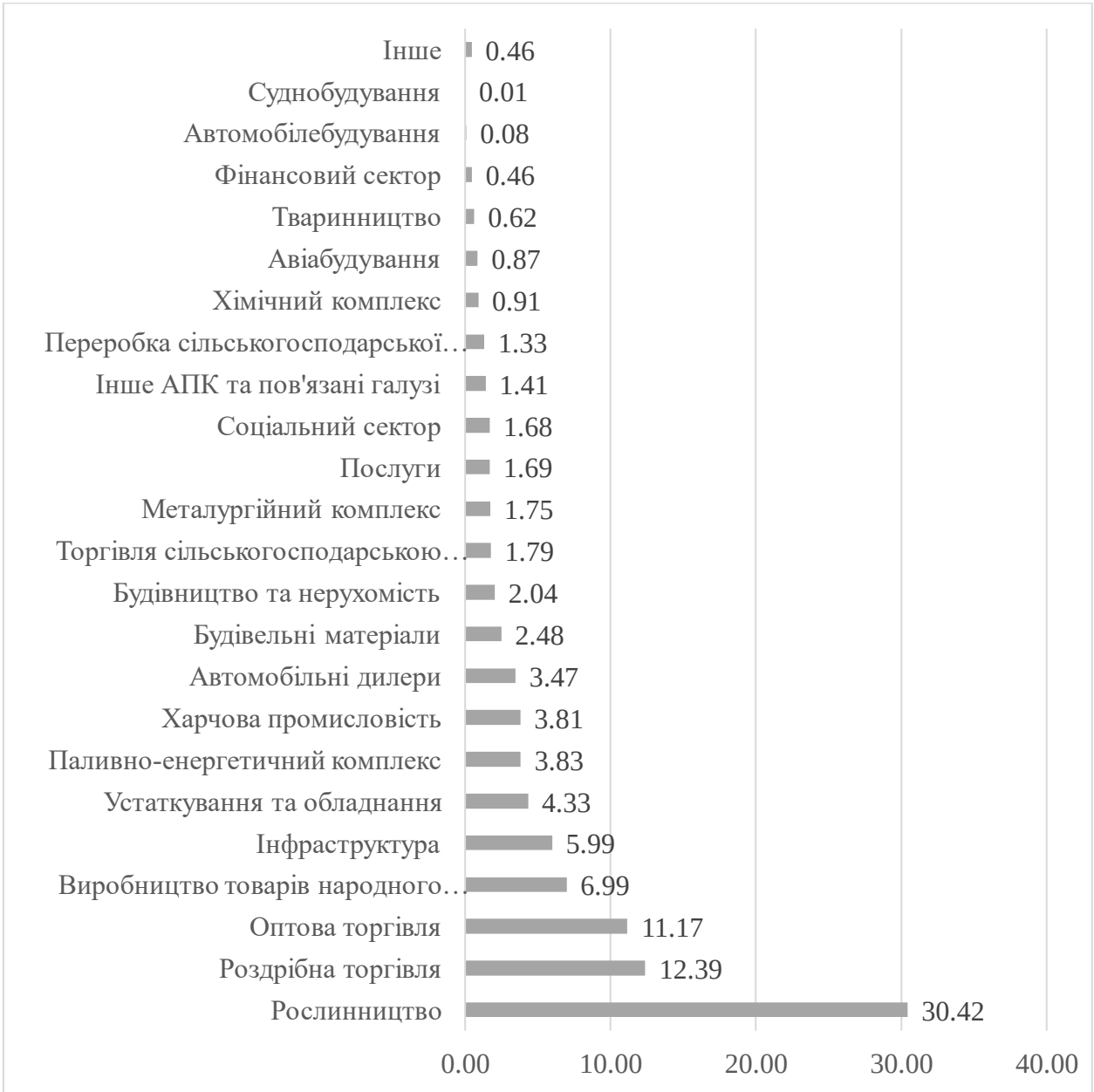


Рис. 2.4 Оцінка кредитного портфелю юридичним особам та підприємствам МСП АТ КБ «Приватбанк» у розрізі галузі у 2024 р., %

Джерело: складено автором на основі [11; 12]

Галузева диверсифікація портфеля характеризується помірною концентрацією, оскільки чотири провідні галузі акумулюють 60,98% загального обсягу кредитування. Виробництво товарів народного споживання з показником 6,99% та інфраструктурні проекти з 5,99% формують другий ешелон пріоритетних напрямів кредитування. Промислові галузі представлені відносно невеликими частками: устаткування та обладнання – 4,33%, паливно-енергетичний комплекс – 3,83%, харчова промисловість – 3,81%.

Кредитування автомобільних дилерів становить 3,47%, що відображає підтримку банком дистриб'юторських мереж у автомобільному секторі. Будівельна галузь та суміжні сектори представлені сукупною часткою 4,52%, включаючи будівельні матеріали (2,48%) та будівництво і нерухомість (2,04%). Металургійний комплекс з часткою 1,75% відображає обмежену експозицію банку на традиційно важливу для української економіки галузь.

Агропромисловий комплекс у цілому, включаючи рослинництво, торгівлю сільськогосподарською продукцією (1,79%), інші галузі АПК (1,41%), переробку сільськогосподарської продукції (1,33%) та тваринництво (0,62%), формує 37,57% кредитного портфеля. Така концентрація створює підвищену чутливість портфеля до кон'юнктурних коливань в аграрному секторі та природно-кліматичних ризиків.

Технологічні та високотехнологічні галузі представлені мінімально: авіабудування – 0,87%, автомобілебудування – 0,08%, суднобудування – 0,01%. Фінансовий сектор з часткою 0,46% та хімічний комплекс з 0,91% також демонструють низький рівень кредитної експозиції. Соціальний сектор та послуги представлені частками 1,68% та 1,69% відповідно.

Галузева структура кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» відображає загальну спеціалізацію української економіки з домінуванням аграрного сектору та торгівлі. Водночас спостерігається недостатня представленість високотехнологічних галузей та обробної промисловості з високою доданою вартістю, що обмежує потенціал довгострокового зростання якості кредитного портфеля.

Динаміка резервів під знецінення кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» протягом 2022-2024 років демонструє різноспрямовані тенденції для корпоративного та роздрібного сегментів. Загальний обсяг резервів зменшився з 182,53 млрд грн у 2022 році до 171,10 млрд грн у 2024 році, що становить скорочення на 11,43 млрд грн або 6,26%, відповідно, можна говорити про посилення якості портфелю (Рис. 2.5).

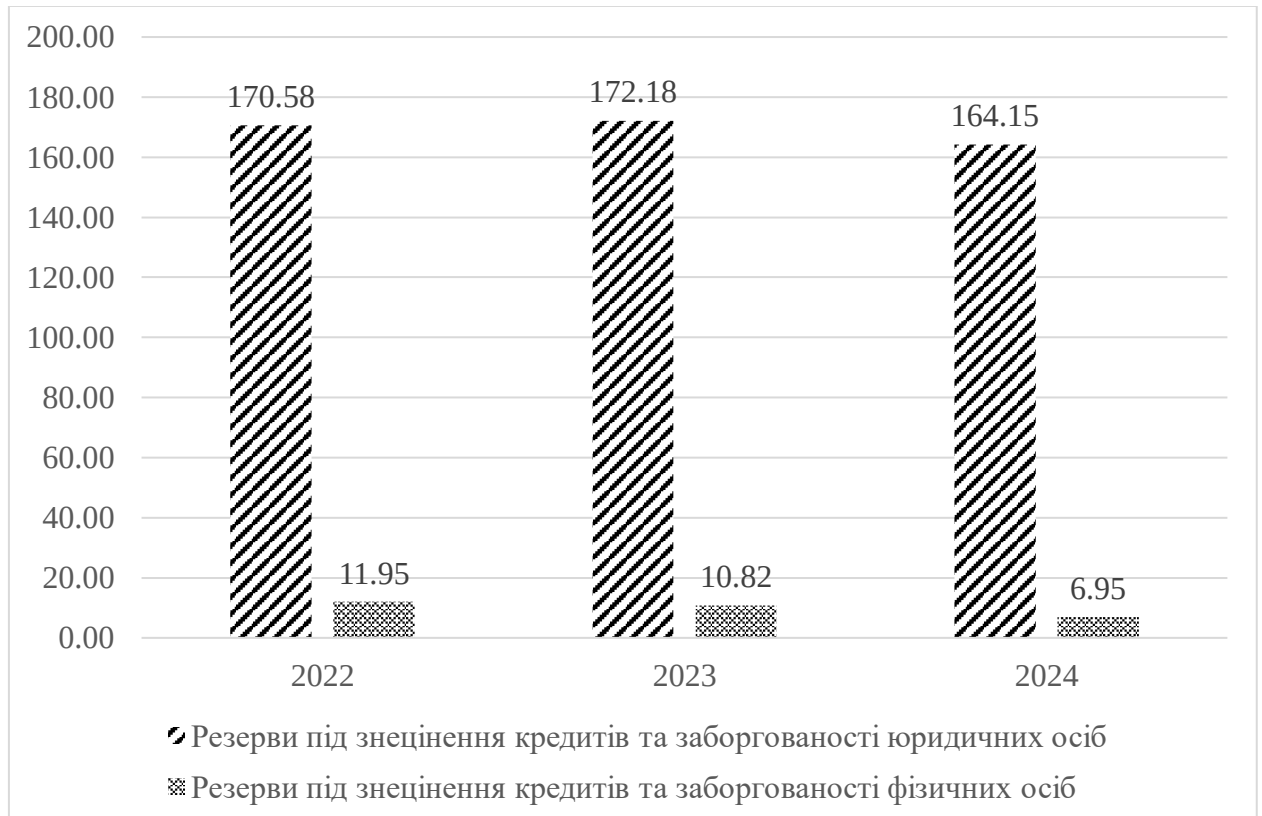


Рис. 2.5 Динаміка резервів під знецінення кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» у 2022-2024 рр., млрд грн.

Джерело: складено автором на основі [11; 12]

Резерви під знецінення кредитів юридичних осіб характеризуються помірною волатильністю. У 2023 році спостерігалось незначне зростання до 172,18 млрд грн порівняно з 170,58 млрд грн у 2022 році, що становить приріст на 1,6 млрд грн або 0,94%.

Наступний період ознаменувався суттєвим скороченням резервів до 164,15 млрд грн у 2024 році. Зменшення на 8,03 млрд грн або 4,66% відносно

2023 року свідчить про покращення якості корпоративного кредитного портфеля або про реструктуризацію та списання проблемних активів.

Роздрібний сегмент демонструє стійку тенденцію до зниження резервів протягом усього аналізованого періоду. Скорочення з 11,95 млрд грн у 2022 році до 10,82 млрд грн у 2023 році становить 1,13 млрд грн або 9,46%. Подальше зменшення до 6,95 млрд грн у 2024 році відображає скорочення ще на 3,87 млрд грн або 35,77% відносно попереднього року. Кумулятивне зниження резервів для фізичних осіб за трирічний період досягло 5,0 млрд грн або 41,84%.

Позитивна динаміка резервування в роздрібному сегменті пов'язана з покращенням платіжної дисципліни населення, ефективністю колекторської діяльності банку та загальним зростанням реальних доходів громадян. Водночас помірне коливання резервів у корпоративному сегменті відображає складність економічного середовища для бізнесу в умовах воєнного стану та необхідність підтримки балансу між кредитною підтримкою економіки та управлінням ризиками.

Як результат, якість кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» демонструє позитивну динаміку протягом 2022-2024 років з виразною диференціацією між корпоративним та роздрібним сегментами. Показник якості корпоративних кредитів зріс з 14,16% у 2022 році до 18,46% у 2024 році, що становить приріст на 4,3 процентних пункти або 30,37%. Роздрібний сегмент характеризується значно вищими показниками якості, які збільшилися з 78,34% до 91,99%, демонструючи приріст на 13,65 процентних пункти або 17,43%.

Темпи покращення якості кредитного портфелю відрізняються між сегментами. Корпоративний портфель показав приріст на 2,93 процентних пункти у 2023 році та на 1,37 процентних пункти у 2024 році. Уповільнення темпів покращення з 20,69% у 2023 році до 8,01% у 2024 році свідчить про наближення до природних меж відновлення якості в умовах складного економічного середовища.

Роздрібний сегмент продемонстрував більш стабільну динаміку з приростом на 6,42 процентних пункти у 2023 році та на 7,23 процентних пункти у 2024 році.

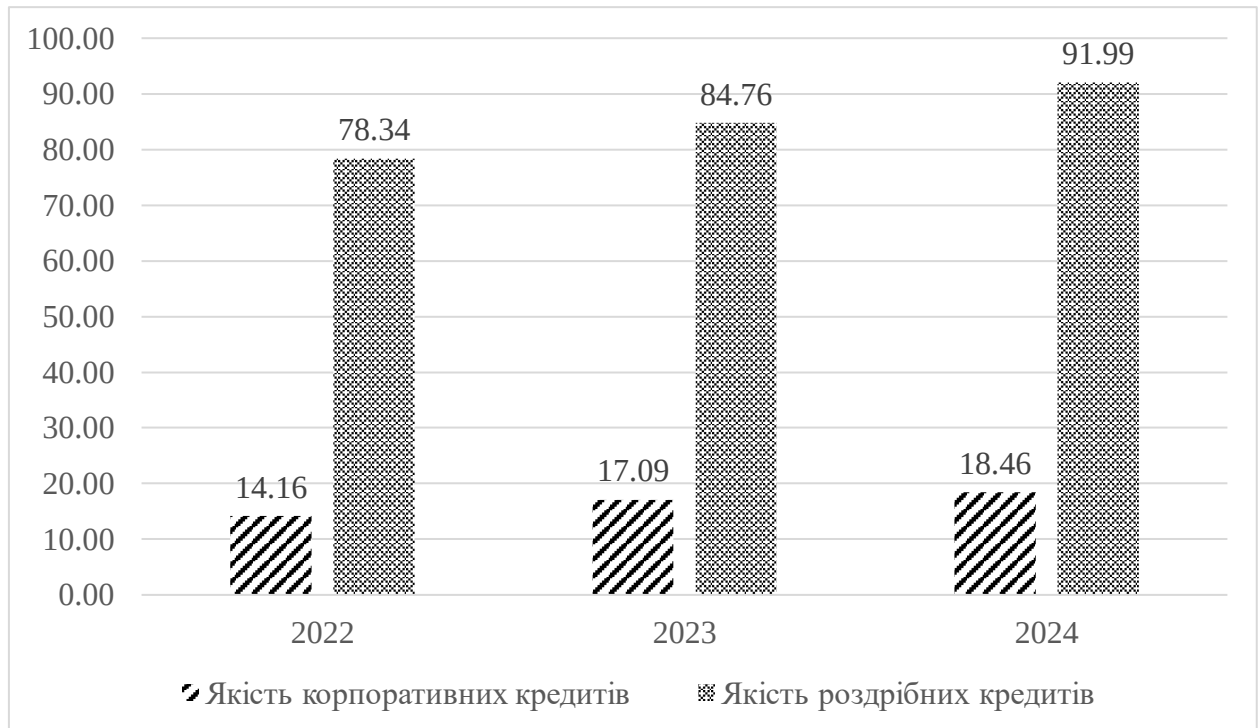


Рис. 2.6 Оцінка якості кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» у 2022-2024 рр., %

Джерело: складено автором на основі [11; 12]

Зворотною стороною ризику є дохід, а тому слід звернути увагу на цей аспект. Дохідність кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» демонструє стійку позитивну динаміку протягом 2022-2024 років. Процентна дохідність зросла з 17,21 млрд грн у 2022 році до 26,93 млрд грн у 2024 році, що становить приріст на 9,72 млрд грн або 56,48%.

Чиста процентна дохідність збільшилася з 15,72 млрд грн до 23,22 млрд грн за аналогічний період, демонструючи зростання на 7,5 млрд грн або 47,71% (Рис. 2.7).

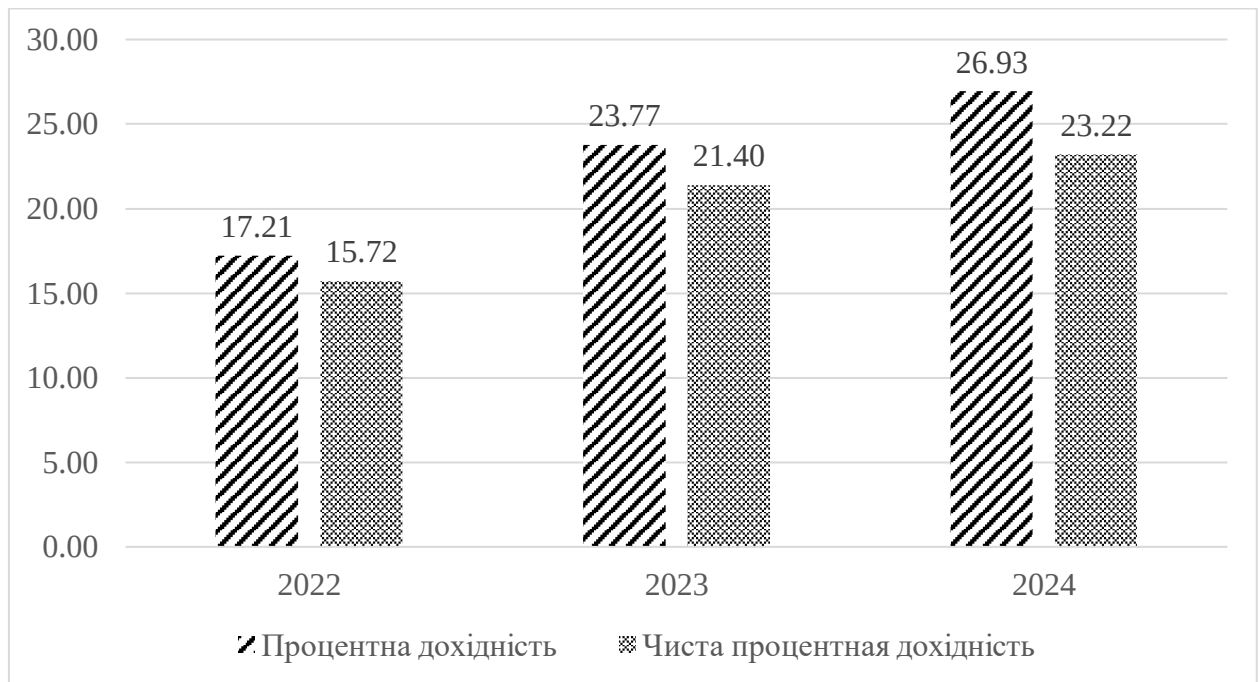


Рис. 2.7 Дохідність кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» у 2022-2024 рр., млрд грн.

Джерело: складено автором на основі [11; 12]

Ще одна сторона політики управління якістю – застава. Загальна чиста балансова вартість активів з надлишковим заставним забезпеченням становить 30768 млн грн при справедливій вартості забезпечення 71095 млн грн, що формує коефіцієнт покриття 231,08%. Активи з недостатнім заставним забезпеченням складають 11884 млн грн з рівнем покриття заставою лише 5789 млн грн або 48,72% (табл. 2.3).

Кредити юридичним особам та підприємствам середнього бізнесу характеризуються високим рівнем заставного забезпечення для якісних активів. Чиста балансова вартість забезпечених кредитів становить 7703 млн грн при справедливій вартості застави 13739 млн грн, що формує коефіцієнт покриття 178,35%. Водночас проблемні активи цієї категорії обсягом 659 млн грн забезпечені заставою вартістю 443 млн грн, демонструючи рівень покриття 67,22%.

Загалом кредити є достатньо захищеними на поточний момент завдяки суттєвому обсягу майна в заставі, проте у окремих сегментах наявні суттєві ризики.

Таблиця 2.3.

Оцінка рівня захищеності кредитного портфелю у зв'язку із застосування застави АТ КБ «Приватбанк» у 2024 році, млн грн.

Показник	2024			
	Активи з надлишковим заставним забезпеченням		Активи з недостатнім заставним забезпеченням	
	Чиста балансова вартість активів	Справедлива вартість забезпечення	Чиста балансова вартість активів	Справедлива вартість забезпечення
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель	24	43	0	0
Кредити юридичним особам та підприємствам середнього бізнесу	7703	13739	659	443
Кредити юридичним особам, що надані за операціями РЕПО	160	225	0	0
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	7205	14419	137	22
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	2553	5315	11	1
Кредити підприємствам мікро та малого бізнесу	11415	34073	11062	5320
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	1708	3278	15	3

Джерело: складено автором на основі [11; 12]

Підводячи підсумок, зазначимо, що проведено аналіз кредитного портфеля банку АТ КБ «Приватбанку» та сформульовано наступні висновки:

- виконана оцінка структури та динаміки кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанку». Проявляється стратегічна переорієнтація банку на роздрібний бізнес, частка якого збільшилася на 13,02 процентних пунктів до 73,59%, тоді як питома вага корпоративного сегменту знизилася до 26,41%. Чистий портфель зріс до 95,64 млрд грн у 2023 році, але скоротився до 70,19 млрд грн

у 2024 році. Продуктова структура зазнала суттєвої диверсифікації через розвиток споживчого кредитування (приріст 225,6%), іпотечних кредитів (приріст 120,5%) та кредитних карток (приріст 34,55%), що знизило домінування кредитів за фінансовим лізингом з 67,03% до 57,22%;

- здійснено аналіз якості кредитного портфеля та основних ризиків АТ КБ «Приватбанку». Проявляється галузева концентрація з домінуванням рослинництва (30,42%) та торгівлі (23,56%), при цьому якість корпоративних кредитів залишається критично низькою на рівні 18,46% у 2024 році порівняно з 91,99% для роздрібного сегменту. Позитивна динаміка відображається у зростанні процентної дохідності з 17,21 млрд грн до 26,93 млрд грн та скороченні резервів під знецінення на 11,43 млрд грн протягом 2022-2024 років. Водночас концентрація 93,08% недостатньо забезпечених активів у сегменті мікро та малого бізнесу з рівнем покриття заставою лише 48,72% створює суттєві ризики для фінансової стійкості банку.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

3.1. Практичні підходи до зниження кредитних ризиків в нестабільному середовищі

Враховуючи суттєві накопичені дисбаланси у банку доцільно запропонувати напрямки та інструменти, які дозволять підвищити якість кредитного портфелю та знизити рівень наявних ризиків. Відповідні заходи систематизовані у Рис. 3.1.

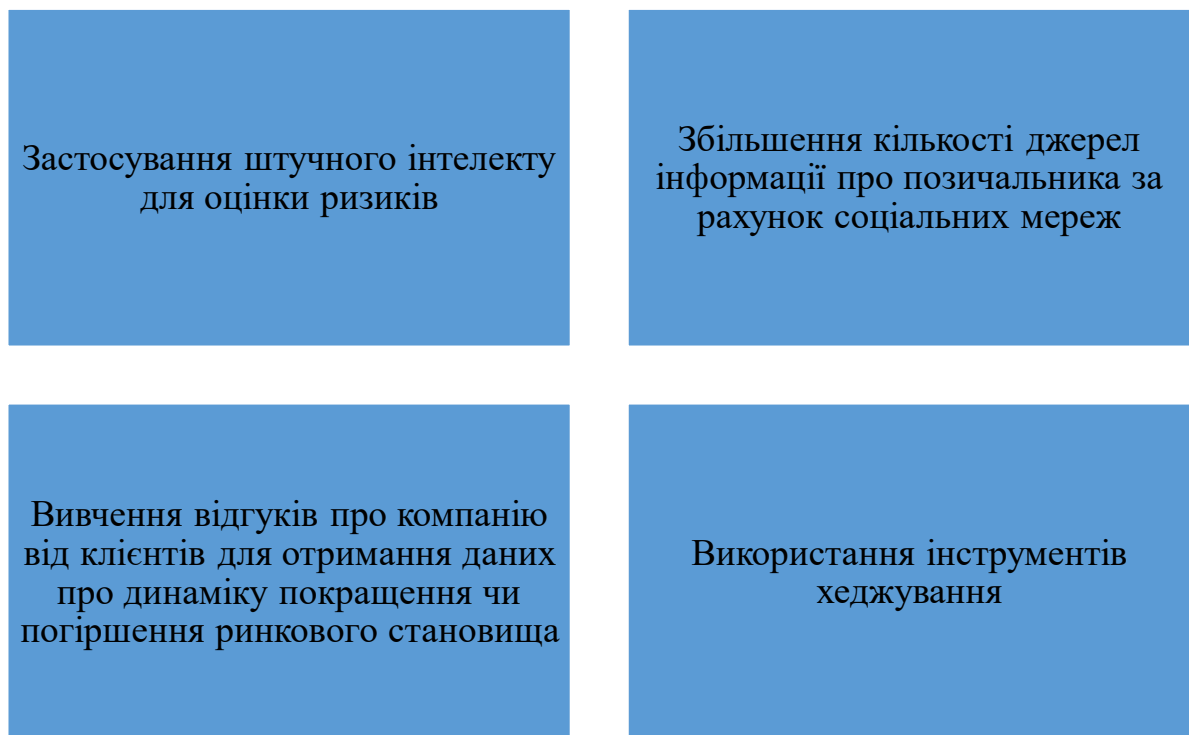


Рис. 3.1 Практичні пропозиції для АТ КБ «Приватбанк» щодо зниження кредитних ризиків в нестабільному середовищі

Застосування штучного інтелекту для оцінки ризиків означає використання алгоритмів машинного навчання, нейронних мереж та інших технологій для автоматизації процесу кредитного скорингу та підвищення

точності прогнозування ймовірності дефолту позичальників. Дана технологія базується на обробці великих масивів даних, включаючи традиційні фінансові показники, поведінкові шаблони, соціально-демографічні характеристики та альтернативні джерела інформації.

Алгоритми штучного інтелекту суттєво впливають на якість кредитного портфеля через підвищення точності оцінки кредитоспроможності позичальників. Системи машинного навчання здатні виявляти складні нелінійні залежності між різноманітними факторами ризику, які традиційні статистичні методи можуть не враховувати. Т

ехнології глибокого навчання дозволяють аналізувати мультимодальні дані, включаючи текстову інформацію, транзакційну історію та цифрові сліди клієнтів.

Механізм функціонування штучного інтелекту в кредитному скорингу передбачає декілька ключових етапів. Первинно відбувається збір та консолідація даних із різноманітних джерел, включаючи внутрішні банківські системи, кредитні бюро, відкриті дані та альтернативні джерела інформації. Наступним кроком є попередня обробка даних, що включає очищення, нормалізацію та трансформацію інформації для забезпечення якості вхідних параметрів.

Етап навчання моделі передбачає використання історичних даних для тренування алгоритмів машинного навчання з метою виявлення шаблонів, які корелюють із ймовірністю дефолту. Валідація та тестування моделі здійснюється на незалежній вибірці даних для оцінки загальної ефективності алгоритму.

Наступним кроком є імплементація в операційну діяльність, що передбачає інтеграцію навченої моделі в автоматизовані системи прийняття рішень банку.

Вивчення реальних прикладів дозволило виявити суттєву практичну значущість пропозиції. Практичний досвід компанії Upstart ілюструє

трансформаційний вплив штучного інтелекту на структуру кредитного портфеля.

Кількість додаткових затверджень видачі кредиту становить 27%, що свідчить про розширення цільової аудиторії без суттєвого збільшення ризику. Зниження ризику дефолту на 16% порівняно із традиційною оцінкою кредитоспроможності підтверджує підвищену точність алгоритмів машинного навчання у виявленні потенційно проблемних позичальників (Рис. 3.2).

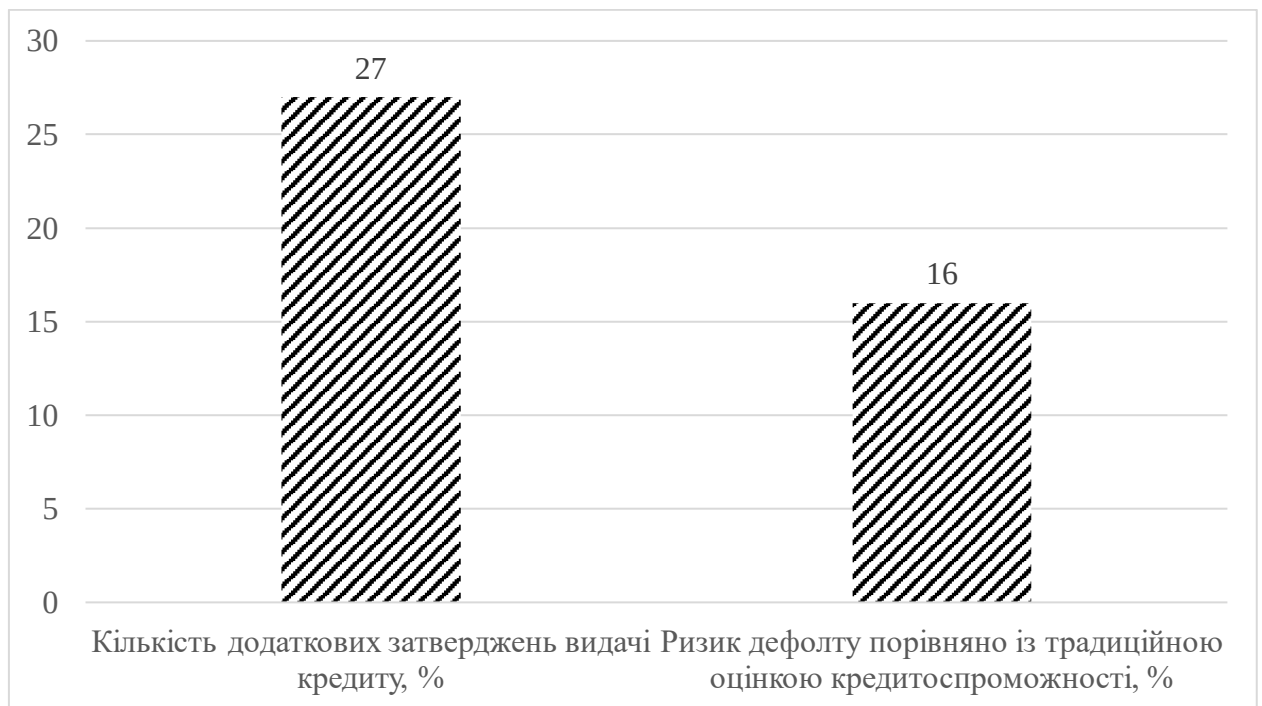


Рис. 3.2 Вплив ШІ на кредитний портфель на прикладі компанії Upstart

Джерело: складено автором на основі [32]

Переносячи ці дані на АТ КБ «Приватбанк» можна зрозуміти суттєвий потенціал пропозиції. Брутто-портфель демонструватиме стабільне зростання із 288,1 мільярда гривень у 2024 році до прогнозованих 464,7 мільярда гривень у 2026 році, що відображає підвищену здатність до ідентифікації кредитоспроможних клієнтів серед раніше недоступних сегментів (Рис. 3.3).

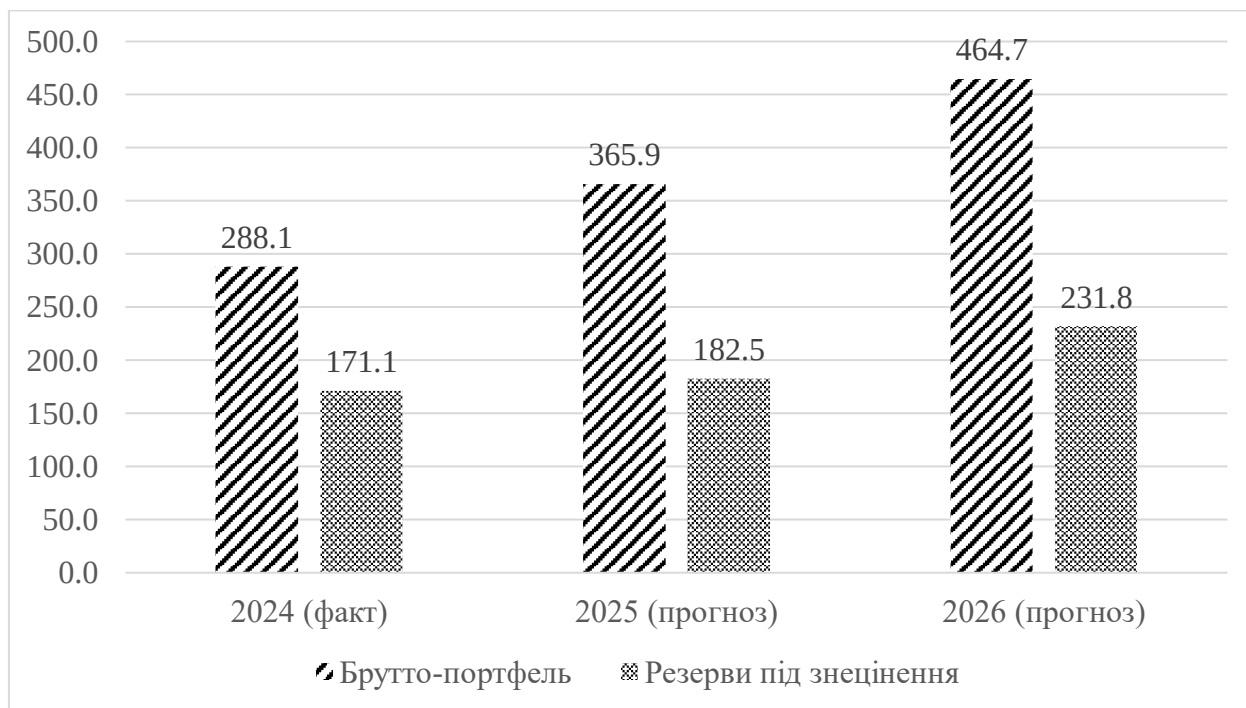


Рис. 3.3 Очікувані результати для АТ КБ «Приватбанк» від реалізації пропозиції, млрд грн.

Резерви під знецінення зростають пропорційно меншими темпами порівняно із загальним портфелем. У 2024 році резерви становили 171,1 мільярда гривень при портфелі 288,1 мільярда, що складає приблизно 59,4%. Прогнозовані резерви у 2026 році досягнуть 231,8 мільярда при портфелі 464,7 мільярда, що становитиме близько 49,9%, демонструючи покращення якості кредитного портфеля завдяки використанню алгоритмів штучного інтелекту.

Інший напрямок покращення – це збільшення кількості джерел інформації про позичальника за рахунок соціальних мереж. Соціальні медіа платформи містять значні обсяги структурованої та неструктурованої інформації про поведінкові шаблони, фінансові звички та соціально-економічний статус користувачів. Алгоритми обробки природної мови дозволяють екстрагувати релевантні дані з текстових публікацій, коментарів та профільної інформації для формування комплексного портрету потенційного позичальника.

Технології семантичного аналізу забезпечують автоматизовану обробку контенту соціальних мереж для виявлення індикаторів фінансової стабільності або нестабільності. Частота публікацій про витрати, подорожі, придбання товарів розкоші може слугувати додатковим фактором при оцінці реального рівня доходів клієнта. Геолокаційні дані з соціальних мереж надають інформацію про місця проживання, роботи та дозвілля, що дозволяє верифікувати достовірність наданих у заявці відомостей.

Мережевий аналіз соціальних зв'язків позичальника дає змогу оцінити якість соціального оточення та потенційні ризики. З'єднання з особами, які мають негативну кредитну історію, можуть сигналізувати про підвищений ризик дефолту. Водночас наявність зв'язків із фінансово стабільними контактами може розглядатися як позитивний фактор кредитоспроможності.

Інший напрямок – вивчення відгуків про компанію від клієнтів для отримання даних про динаміку покращення чи погіршення ринкового становища становить критично важливий елемент оцінки кредитних ризиків корпоративних позичальників. Аналіз клієнтських відгуків на спеціалізованих платформах, форумах та соціальних мережах дозволяє сформувати об'єктивну картину репутації компанії та задоволеності споживачів її продукцією чи послугами.

Також запропоноване використання інструментів хеджування, тобто застосування стратегії управління ризиками, спрямованої на мінімізацію потенційних втрат від несприятливих змін ринкових параметрів. Фінансові деривативи дозволяють банку передати частину кредитних ризиків третім сторонам або захиститися від коливань процентних ставок, валютних курсів та інших ринкових факторів.

Підводячи підсумок, зазначимо, що застосування штучного інтелекту в кредитному скорингу демонструє значну ефективність, забезпечуючи 27% додаткових затверджень кредитів при одночасному зниженні ризику дефолту на 16% порівняно з традиційними методами оцінки. Розширення інформаційної бази через аналіз соціальних мереж та моніторинг клієнтських

відгуків дозволяє формувати комплексний профіль ризику позичальника та оперативно виявляти негативні тенденції в діяльності корпоративних клієнтів. Використання інструментів хеджування, включаючи кредитні деривативи та валютні свопи, забезпечує ефективну передачу ризиків третім сторонам та захист від системних факторів нестабільності.

3.2. Роль регуляторних механізмів та банківської політики у забезпеченні якості кредитного портфеля

Проте можливості посилення якості кредитного портфелю банку наявні не лише у самої організації, а й у регулятора, який суттєво впливає на банківський ринок. У цьому контексті також сформований набір пропозицій, реалізація яких дозволить підвищити ефективність та раціональність кредитних відносин (Рис. 3.4).

Доцільним є запровадження системи кредитних реєстрів з машинним навчанням для прогнозування дефолтів. Дана система передбачає створення централізованої бази даних, що містить детальну інформацію про кредитну історію позичальників, їх фінансовий стан та поведінкові характеристики.

Встановлення секторальних вимог до співвідношення позики до вартості та позики до доходу являє собою макропруденційний інструмент, спрямований на обмеження надмірного кредитування у специфічних сегментах ринку. Коефіцієнт LTV визначає максимально допустимий розмір кредиту відносно ринкової вартості заставного майна, тоді як показник LTI встановлює граничне співвідношення суми кредиту до річного доходу позичальника. Регуляторні норми можуть диференціюватися залежно від типу кредитування, географічного розташування об'єкта нерухомості, категорії позичальника та поточної фази економічного циклу.



Рис. 3.4 Напрямки застосування регуляторних механізмів для забезпечення якості кредитного портфеля українських банків

Практична реалізація секторальних обмежень вимагає моніторингу ринкових умов та регулярного перегляду встановлених нормативів.

Центральний банк має проводити аналіз макроекономічних показників, включаючи динаміку цін на нерухомість, рівень доходів населення, показники зайнятості та інфляційні очікування. На основі отриманих даних формуються диференційовані вимоги для різних сегментів кредитного ринку. Банки зобов'язані адаптувати свої внутрішні процедури андерайтингу відповідно до встановлених регуляторних лімітів, що може потребувати модифікації інформаційних систем та перенавчання персоналу.

Результативність секторальних обмежень полягає у запобіганні формуванню спекулятивних бульбашок на ринку нерухомості та зниженні системних ризиків у банківському секторі. Контрольовані коефіцієнти LTV та LTI обмежують можливості позичальників до надмірного левериджу, що знижує ймовірність масових дефолтів у разі погіршення економічної ситуації. Одночасно такі заходи сприяють більш збалансованому зростанню кредитного портфеля банків, знижуючи концентрацію ризиків у окремих сегментах ринку.

Ще один напрямок – впровадження системи поведінкового нагляду за практиками кредитування. У цьому випадку відбувається фокусування на аналізі реальної поведінки банків під час надання кредитних послуг, а не лише на формальному дотриманні нормативних вимог. Поведінковий нагляд передбачає систематичний моніторинг взаємодії банків з клієнтами на всіх етапах кредитного процесу, починаючи від маркетингу кредитних продуктів і завершуючи процедурами стягнення заборгованості. Регулятор аналізує дискримінаційні практики, справедливість ціноутворення, прозорість умов кредитування та адекватність інформування споживачів про ризики.

Імплементація поведінкового нагляду потребує створення спеціалізованих аналітичних підрозділів у структурі Національного банку України, що будуть оснащені сучасними інструментами збору та обробки даних. Регуляторні органи мають розробити методологію закупок кредитних продуктів, коли спеціально підготовлені експерти виступають у ролі потенційних позичальників для оцінки якості обслуговування та дотримання етичних стандартів. Автоматизовані системи моніторингу скарг споживачів

дозволяють виявляти системні проблеми у практиках окремих банків та ідентифікувати тенденції, що можуть вказувати на погіршення стандартів кредитування.

Такий захід, як встановлення вимог до використання пояснюваного штучного інтелекту в кредитних рішеннях відповідає на виклики, пов'язані з широким впровадженням алгоритмічних систем прийняття рішень у банківській діяльності. Системи штучного інтелекту повинні надавати зрозумілі пояснення щодо логіки прийняття конкретних рішень, що особливо важливо у контексті кредитного андеррайтингу. Регуляторні вимоги мають забезпечити, щоб банки могли пояснити як позичальникам, так і наглядовим органам причини схвалення або відхилення кредитних заявок.

Технічна реалізація вимог до пояснюваного ШІ включає розробку стандартизованих форматів документування алгоритмічних рішень та створення інтерфейсів, що дозволяють генерувати пояснення для різних категорій користувачів. Банки повинні забезпечити можливість відстеження впливу окремих змінних на кінцеве рішення системи, що вимагає використання інтерпретованих моделей машинного навчання або додаткових пояснюючих алгоритмів для складних нейронних мереж. Внутрішні процедури банків мають передбачати регулярний аудит алгоритмічних рішень для виявлення потенційних упереджень або дискримінаційних практик.

Практичний ефект від впровадження пояснюваного ШІ полягає у підвищенні прозорості кредитного процесу та зміцненні довіри між банками та їх клієнтами. Позичальники отримують можливість розуміти фактори, що впливають на рішення про надання кредиту, що дозволяє їм покращувати свою кредитоспроможність цілеспрямованими діями.

Відповідно, необхідне також запровадження обов'язкової сертифікації алгоритмів кредитного скорингу. Це поняття означає регуляторний механізм, спрямований на забезпечення надійності та відповідності найкращим практикам систем автоматизованої оцінки кредитних ризиків. Сертифікація передбачає перевірку математичних моделей, що використовуються банками

для прийняття кредитних рішень, включаючи валідацію їх статистичної обґрунтованості, стабільності та дискримінаційної здатності. Процедура охоплює оцінку якості вхідних даних, коректності методології розробки моделей та адекватності процесів їх калібрування.

Організаційні аспекти сертифікації включають створення спеціалізованих сертифікаційних центрів або акредитацію існуючих аудиторських компаній для проведення незалежної оцінки алгоритмів. Національний банк України має розробити детальні технічні стандарти, що визначають критерії оцінки скорингових моделей, включаючи вимоги до мінімальної дискримінаційної здатності, стабільності показників у часі та відсутності системних упереджень.

Також доцільним є встановлення вимог до створення цифрових двійників кредитних портфелів для симуляції ризиків. Цифровий двійник являє собою віртуальну копію реального кредитного портфеля, що відтворює його структурні характеристики, поведінкові параметри позичальників та взаємозв'язки між різними типами кредитних експозицій. Технологія дозволяє проводити складні симуляції впливу макроекономічних шоків, зміни регуляторних вимог або інших факторів на якість кредитного портфеля.

Підводячи підсумок, зазначимо, що в процесі обґрунтування напрямів підвищення стійкості кредитного портфеля банку в умовах економічної нестабільності сформульовані такі рекомендації:

- запропоновано практичні підходи до зниження кредитних ризиків в нестабільному середовищі. Впровадження алгоритмів штучного інтелекту у процеси кредитного аналізу генерує суттєві покращення операційних показників, зокрема розширення клієнтської бази на 27% та скорочення втрат від дефолтів на 16% у порівнянні з традиційними методиками оцінки. Диверсифікація інформаційних потоків через цифровий моніторинг соціальних медіа та аналіз репутаційних даних компаній забезпечує формування системи раннього виявлення кредитних загроз та об'єктивної оцінки динаміки ризикового профілю позичальників. Застосування похідних

фінансових продуктів та комплексних хеджінгових стратегій створює захисний механізм проти волатильності ринкових параметрів;

- визначено роль регуляторних механізмів та банківської політики у забезпеченні якості кредитного портфеля. Впровадження системи кредитних реєстрів з машинним навчанням та встановлення секторальних обмежень LTV і LTI коефіцієнтів посилює систему превентивного управління кредитними ризиками, що знижує ймовірність формування системних дисбалансів у банківському секторі. Запровадження регуляторних пісочниць та системи поведінкового нагляду дозволяє стимулювати інновації у сфері ризик-менеджменту при збереженні належного рівня контролю за якістю кредитування. Обов'язкова сертифікація алгоритмів скорингу та використання пояснюваного штучного інтелекту забезпечують прозорість і надійність автоматизованих кредитних рішень, що підвищує загальну стабільність кредитного портфеля.

ВИСНОВКИ

В процесі дослідження теоретичних і практичних аспектів формування кредитного портфеля банку в умовах економічної нестабільності сформульовані наступні висновки та рекомендації:

1. Охарактеризовано економічну сутність та структуру кредитного портфеля банку. Кредитний портфель означає сукупність усіх виданих банком кредитів для формування додатного грошового потоку від надання коштів на платній тимчасовій основі цільовій аудиторії. Структурувати кредитний портфель можна за методом надання, характером забезпечення, галузевою приналежністю позичальників, способом погашення, видом застави, категорією позичальників, валютою кредитування, строками кредитування тощо.

2. На якість кредитного портфеля впливає широкий спектр зовнішніх чинників, невідконтрольних банку (макроекономічні показники, регуляторне середовище, політичні процеси), та внутрішніх факторів, що піддаються управлінському впливу (методологія оцінки кредитоспроможності, диверсифікація портфеля, система контролю). Класифікація факторів за тривалістю дії (коротко-, середньо- та довгострокові) та характером впливу (кількісний й якісний) дозволяє прогнозувати якість кредитного портфеля в різних часових горизонтах.

3. Проведено оцінку структури та динаміки кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанку». Протягом 2022-2024 років проявляється трансформація, що характеризувалася посиленням роздрібної спеціалізації, про що свідчить зростання частки роздрібних кредитів з 60,57% до 73,59% при одночасному скороченні корпоративного сегменту з 39,43% до 26,41%. Управління якістю портфеля супроводжувалося значними коливаннями – після збільшення чистого портфеля на 34,04% до 95,64 млрд грн у 2023 році відбулося його скорочення на 26,60% до 70,19 млрд грн у 2024 році, а рівень резервування зріс до 75,63%. Диверсифікація продуктового портфеля реалізувалася через

посилення видачі споживчих кредитів на 225,6%, іпотечного кредитування на 120,5% та кредитних карток на 34,55%, що дозволило знизити концентрацію кредитів за фінансовим лізингом з 67,03% до 57,22%.

4. Здійснено аналіз якості кредитного портфеля та основних ризиків АТ КБ «Приватбанку». Структура кредитного портфелю демонструє надмірну частку агропромислового комплексу (37,57%) та торгової сфери, що поєднується з низькою якістю корпоративного портфелю на рівні 18,46% проти 91,99% у роздрібному сегменті станом на 2024 рік. З іншої сторони, відбувається зростання процентної дохідності на 56,48% до 26,93 млрд грн та зменшення загальних резервів під знецінення до 171,10 млрд грн. Критичним залишається недостатнє заставне забезпечення проблемних активів обсягом 11,88 млрд грн, особливо в сегменті малого бізнесу, де покриття становить лише 48,09%, що формує потенційні втрати в розмірі 6,10 млрд грн.

5. Запропоновано практичні підходи до зниження кредитних ризиків в нестабільному середовищі. Технології машинного навчання показують високу результативність у кредитному менеджменті, дозволяючи збільшити обсяг якісних кредитних рішень на 27% та знизити ймовірність дефолту на 16% відносно стандартних підходів до оцінки кредитоспроможності. Реалізація такого підходу забезпечить приріст кредитного портфелю до 464,7 млрд грн. при значно меншому збільшенні частки резервів. Інтеграція альтернативних джерел даних, таких як соціальні платформи та онлайн-відгуки, створює можливості для раннього попередження про погіршення фінансового стану позичальників. Деривативні фінансові інструменти дозволяють банку диверсифікувати кредитні ризики.

6. Запропоновані напрямки посилення ролі регуляторних механізмів та покращення банківської політики у забезпеченні якості кредитного портфеля. Створення централізованих кредитних реєстрів із застосуванням алгоритмів машинного навчання та диференційоване регулювання співвідношень позики до вартості та доходу забезпечать формування ефективної системи макропруденційного нагляду за кредитною діяльністю банків.

Функціонування регуляторних пісочниць та імплементація поведінкового нагляду сприятимуть розвитку інноваційних підходів до оцінки кредитоспроможності банками. Вимоги до сертифікації скорингових моделей та впровадження технологій пояснюваного ШІ гарантуватимуть достовірність алгоритмічних рішень та зміцнюватимуть довіру до банківської системи через підвищення транспарентності кредитних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврамчук Л., Костюк К. Вплив кредитної політики на якість кредитного портфеля банківських установ. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2022. №27 (133). С.101-107
2. Боднар О. А., Тішечкіна К. В., Іваненко Г. Ю., Тарасенко В. П. Управління та засоби мінімізації кредитного ризику банку. *Modern Economics*. 2019. № 15. С.21-26.
3. Вербовенко І. В., Жарікова О. Б. Управління кредитним портфелем банку. Науково-редакційна колегія. 2022. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u207/zbirnik_tez_krugliy_stil_bss_19.12.2022_1.pdf#page=13 (дата перегляду: 05.05.2025).
4. Вовчок Я. І. Трансформація політики управління кредитним портфелем банку в сучасних умовах. Редакційна колегія. 2022. URL: https://science.btsau.edu.ua/sites/default/files/tezy/tezy_econ_17.11.22.pdf#page=31 (дата перегляду: 05.05.2025).
5. Волкова В. В., Власенко О. С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. *Економіка і організація управління*. 2021. С. 76-85.
6. Дейнека О. В., Гапонько О. Ю., Москаленко А. О. Ієрархічна структура управління портфельним кредитним ризиком банку // *Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 19–20 листопада 2020 р. Суми : Сумський державний університет, 2020. С. 25-28
7. Добровольська О. В., Йолтухівський В. М. Ліквідне забезпечення як запорука якісної кредитної політики комерційного банку: практичний аспект. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/5957> (дата перегляду: 05.05.2025).

8. Доценко І. О., Доценко В. В., Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 12 (1) . – 2017. – С.94-98.

9. Дуброва Н. П. Формування системи управління кредитною політикою банку. *Фінанси, банківська система та страхування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці*. 2021. С. 138-145.

10. Зверук Л. А., Лисенко Т. С. Управління кредитною діяльністю банківських установ: сутність, практика, напрями вдосконалення. *Бизнес Інформ*. 2019. №1 (492). С.349-357.

11. Звіт за 2024 р. URL: <https://static.privatbank.ua/files/Richnyy+zvit+za+2023.pdf> (дата перегляду: 05.05.2025).

12. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків). URL: https://bank.gov.ua/files/stat/aggregation_2023-05-01.xlsx (дата перегляду: 05.05.2025).

13. Кількість структурних підрозділів банків (у розрізі банків). URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Kil_pidr_2024-04-01.xlsx(дата перегляду: 05.05.2025).

14. Консолідований річний звіт за 2024 р. URL: <https://static.privatbank.ua/files/Konsolidovanyy+richnyy+zvit+za+2023.pdf> (дата перегляду: 05.05.2025).

15. Кредити в Приватбанку. URL: <https://privatbank.ua/kredyty> (дата перегляду: 05.05.2025).

16. Кредитування населення: на що очікувати. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/kredituvannya-naselennya-na-sho-ochikuvati/> (дата перегляду: 05.05.2025).

17. Ларіонова К., Капінос Г. Проблемна заборгованість банків України в умовах воєнного стану. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2024. №1. С. 98-104.

18. Облікова політика. URL: https://static.privatbank.ua/files/acpbua/Separate%20UKR_PB%202016.pdf (дата перегляду: 05.05.2025).

19. Оборотно-сальдовий баланс банків (у розрізі банків). URL: https://bank.gov.ua/files/stat/OSB_bank_2023-05-01.xlsx (дата перегляду: 05.05.2025).

20. Оборотно-сальдовий баланс. URL: https://static.privatbank.ua/files/Оборотно-сальдовий%20баланс%20банку%20АТ%20КБ%20ПРИВАТБАНК%20за%20станом%20на%2001.05.2023.pdf?_gl=1*goqril*_ga*MTU4NDQxMjM1OS4xNjg1MDIzMDIz*_ga_C7N2L9YCQ9*MTY4NjA4MjIwMy42LjEuMTY4NjA4MzMyNy42MC4wLjA (дата перегляду: 05.05.2025).

21. Омельченко О. В., Король Р. М. Аналіз кредитної політики банку в умовах економічної нестабільності на прикладі АТ «Ощадбанк». *Подільський науковий вісник*. 2021. С. 24-29.

22. Омельченко О. В., Король Р. М. Аналіз кредитної політики банку в умовах економічної нестабільності на прикладі АТ «Ощадбанк». *Подільський науковий вісник*. 2021. С. 24-29.

23. Основні показники діяльності банків України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Banks_2023-08-01.xlsx (дата перегляду: 05.05.2025).

24. Павленко Л. Д., Кожушко І. О. Удосконалення управління кредитним ризиком банку на основі систематизації ризик-факторів. *Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи*. 2021. С. 94-97.

25. Похилько С. В., Новіков В. М. Аналіз існуючих підходів щодо управління та мінімізації кредитного ризику банку. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2019. № 1. С. 53-63.

26. Про банки і банківську діяльність: Закон України за станом на 07 грудня 2000 р. /Верховна Рада України. Київ : Верховна Рада України, 2000. № 2121-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30. (Закон України)
27. Ташлай Ю. Ю., Кононенко Г. І. Формування кредитної політики банку в сучасних умовах господарювання. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості*. 2021. С. 236-240.
28. Хома І. Б., Лук'янський О. Б. Шляхи вдосконалення управління кредитним ризиком банку в сучасних умовах. *Russia-Ukraine War: Consequences for the World: Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Internet Conference*. 2024. С. 167.
29. Хома І., Лук'янський О. Теоретико-методологічні аспекти вдосконалення управління кредитним ризиком в банку. *Сталий розвиток економіки*. 2024. №2 (49). С. 295-301.
30. Шалигіна І. Кредитний портфель українських банків під час війни: ефективне формування та мінімізація ризиків. *Сталий розвиток економіки*. 2024. №2 (49). С. 186-194.
31. Шевченко Н., Копитко М. Проблеми управління ризиками і кредитною безпекою банків в умовах війни та економічної нестабільності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. №4 (76). С. 287-294.
32. AI Case Study: AI-Powered Credit Scoring & Risk Assessment at Upstart. URL: <https://redresscompliance.com/ai-case-study-ai-powered-credit-scoring-risk-assessment-at-upstart/> (дата перегляду: 05.05.2025).

Класифікація структури кредитного портфеля банку

Класифікаційна ознака	Види кредитів
1	2
За категорією позичальників	Кредити юридичним особам, кредити фізичним особам, міжбанківські кредити, кредити державним установам
За галузевою приналежністю позичальників	Кредити промисловим підприємствам, сільськогосподарським підприємствам, торговельним організаціям, транспортним компаніям, підприємствам зв'язку, будівельним організаціям, підприємствам сфери послуг
За строками кредитування	Короткострокові (до 1 року), середньострокові (від 1 до 5 років), довгострокові (понад 5 років)
За валютою кредитування	Кредити в національній валюті, кредити в іноземній валюті
За методом надання	Кредити, надані одноразово, відкриті кредитні лінії, овердрафти, револьверні кредити
За способом погашення	З одноразовим погашенням, з амортизацією боргу, з достроковим погашенням
За характером забезпечення	Забезпечені (заставою, порукою, гарантією), бланкові (незабезпечені)
За видом застави	Забезпечені нерухомістю, забезпечені товарами в обороті, забезпечені цінними паперами, забезпечені дебіторською заборгованістю, забезпечені транспортними засобами, забезпечені обладнанням
За цільовим призначенням	Споживчі, іпотечні, інвестиційні, на поповнення оборотних коштів, на здійснення експортно-імпорتنих операцій, на рефінансування заборгованості, на придбання цінних паперів
За формою власності позичальників	Кредити державним підприємствам, приватним підприємствам, підприємствам з іноземним капіталом, комунальним підприємствам
За рівнем ризику	Стандартні, під контролем, субстандартні, сумнівні, безнадійні
За географічною ознакою	Кредити позичальникам з різних регіонів країни, кредити позичальникам-нерезидентам
За характером процентної ставки	З фіксованою процентною ставкою, з плаваючою процентною ставкою
За методами нарахування процентів	З простою процентною ставкою, зі складною процентною ставкою, з дисконтом
За своєчасністю погашення	Кредити з нормальним обслуговуванням, прострочені кредити, пролонговані кредити, реструктуризовані кредити
За розміром кредиту	Малі, середні, великі
За організаційною формою надання	Індивідуальні, консорціумні, паралельні
За режимом сплати процентів	З виплатою процентів авансом, з періодичною сплатою процентів, зі сплатою процентів у кінці терміну
За характером кредитної операції	Первинні, гарантовані, факторингові операції, лізингові операції, форфейтингові операції
За ступенем доходності	Високодохідні, середньодохідні, низькодохідні, збиткові

Основні фактори, що впливають на якість кредитного портфеля

Класифікаційна ознака	Види
За джерелом виникнення	Зовнішні, внутрішні
Зовнішні фактори	Економічна ситуація в країні, законодавча база, рівень конкуренції в банківському секторі, рівень довіри до банківської системи, політична ситуація,
Внутрішні фактори	Кредитна політика банку, кваліфікація персоналу, якість оцінки кредитоспроможності позичальників, система моніторингу та контролю, диверсифікація кредитного портфеля
За можливістю управління	Керовані, некеровані
За тривалістю впливу	Короткострокові, середньострокові, довгострокові
За характером впливу	Кількісні, якісні
За наслідками впливу	Позитивні, негативні
За ступенем важливості	Основні, другорядні
За сферою виникнення	Економічні, соціальні, політичні, правові, організаційні, технологічні

Динаміка кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанку» у розрізі
типу продукту в 2022-2024 рр., млрд грн.

Показники	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, +, -		Відносне відхилення, %		
				2023 від 2022	2024 від 2023	2023 від 2022	2024 від 2023	2024 від 2022
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	167,9	170,0	162,4	2,1	-7,6	1,25	-4,47	-3,28
Кредити юридичним особам (не МСП)	5,3	6,4	9,1	1,1	2,7	20,75	42,19	71,70
Кредити юридичним особам, що надані за операціями РЕПО	0,0	1,5	0,1	1,5	-1,4	-	-93,33	-
Кредити фізичним особам – кредитні картки	46,6	54,5	62,7	7,9	8,2	16,95	15,05	34,55
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	3,9	9,8	12,7	5,9	2,9	151,28	29,59	225,6
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	3,9	5,6	8,6	1,7	3,0	43,59	53,57	120,5
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	0,3	0,9	2,7	0,6	1,8	200,00	200,0	800,0
Кредити МСП	21,3	25,5	23,6	4,2	-1,9	19,72	-7,45	10,80
Інше	1,3	0,8	1,8	-0,5	1,0	-38,46	125,0	38,46
Всього	250,5	275,0	283,8	24,5	8,8	9,78	3,20	13,29

Оцінка кредитного портфелю юридичним особам та підприємствам
 МСП АТ КБ «Приватбанк» у розрізі галузі у 2024 р., %



Напрямки застосування регуляторних механізмів для забезпечення якості
кредитного портфеля українських банків

Запровадження системи
кредитних реєстрів з машинним
навчанням для прогнозування
дефолтів

Встановлення секторальних
вимог до співвідношення позики
до вартості (LTV) та позики до
доходу (LTI)

Запровадження регуляторних
пісочниць для тестування
інноваційних моделей оцінки
кредитних ризиків

Впровадження системи
поведінкового нагляду за
практиками кредитування

Встановлення вимог до
використання пояснюваного ШІ
(explainable AI) в кредитних
рішеннях

Запровадження обов'язкової
сертифікації алгоритмів
кредитного скорингу

Встановлення вимог до створення
цифрових двійників кредитних
портфелів для симуляції ризиків